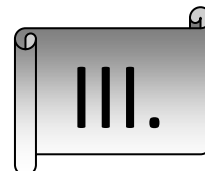

Toulky přepyšskou minulostí

Rodokmeny

Rodokmen, genealogie, strom, strom života. To jsou slova, která slyšíme stále častěji. Stále větší oblibou mezi lidmi se stává sestavování rodokmenů. Lidé mají zájem poznat své předky co nejhluběji do historie. Chtějí sledovat svůj původ, chtějí vědět odkud a z jakých poměrů jejich rod pochází, co bylo obživou toho kterého pradědečka, jaké zájmy měla prababička, jak jsme přišli ke svému příjmení a řadu dalších informací.

V období před rozšířením počítačové techniky se rodokmen dal znázorňovat pouze mechanicky, rýsováním příslušných okének na rýsovacím prkně a ručně, nebo pomocí psacího stroje do nich zapisovat alespoň nejzákladnější údaje: datum a místo narození, datum a místo sňatku, datum a místo úmrtí. Už podstatně méně místa zůstalo na popis bydliště a zaměstnání popisované osoby. Takto vytvořený rodokmen, zpravidla na formátu A4, bylo potřeba následně slepovat do formátů vyšších a širších podle toho zda se jednalo o rodokmen v mužské, nebo ženské linii. Pak nastala starost, jak ho uchovat před poškozením, zda ho svinout do ruličky, překládat jednotlivé listy do různě velkých tvarů, apod. Rovněž nebylo jednoduché zajistit větší množství kopií pro širší příbuzenstvo.

Nástupem počítačové techniky došlo u této bohubilé činnosti k významnému zlomu. Databáze nabízených počítačových programů obsahují

nesmírné množství informací, které je možné v rodokmenech uvést. Nabízené programy lze zpravidla do omezeného počtu osob využívat bezplatně. U rozsáhlejších rodokmenů, kde bezplatná verze co do počtu osob nestačí, je nutno užít další verzi, ale už za úplat. Vlastní sestavování kostry rodokmenu je velice jednoduché. Nejjednodušší je začít u sebe. Po doplnění základních informací jako například: jména, příjmení, rodného příjmení, titulu, data narození, rodinného vztahu a e-mailové adresy nabízí programy možnost stavebnicově a to nahoru i dolů, doplňovat další blízké osoby. Stejným způsobem lze doplnit údaje dalších příbuzných a to pro každou generaci u rodičů, partnerů, sourozenců, dětí.

Mimo základních informací lze obvykle u každé osoby doplňovat mnoho dalších podrobností. Jedná se třeba o informace o vzdělání, o bydlišti, o zaměstnání, o zájmech, o osobních postojích, atd. Doplnit je možno i životopis v jakémkoliv rozsahu. Počítačové programy dávají proti dříve těžko uskutečnitelné představě, možnost umístit u každého předka, nebo potomka libovolné množství fotografií. Zažloutlé historické fotky našich praprapra je snadné oskenovat a dostat je tak do elektronické podoby. Programy mají i další funkce a to statistiku, možnost tisku, vytváření diagramů, mají možnost spojení mezi účastníky. Programy automaticky upozorňují na nejbližší rodinné události, a to blížící se data narozenin a sňatků. Nevýhodou elektronické podoby rodokmenů je fakt, že přístup do programu má jen ten, kdo má elektronickou adresu.

Pozorný čtenář zajisté usoudí, že k vytvoření rodokmenu neslouží jen technická stránka problému. Ano, podstatně složitější je vypátrat obsah, tj. získat návaznost na příbuzné v mladší, ale i vzdálenější historii a pokud možno dostat se do minulosti z našeho pohledu do oblasti archaických hodnot.

Neocenitelným zdrojem informací jsou pro začátek pamětníci, dříve narození. Ti nám prozradí spoustu osobních dat na sebe a rádi nás seznámí se vzpomínkami na ty, kteří již nejsou mezi námi. Někdo nosí vědomosti v hlavě, někdo má málo, někdo víc poznámek, založených kdesi v krabici, nebo na papíře, zastrčeném v nějaké vzácné knize, atd. Pátrající tvůrce rodokmenu málem skáče radostí, když dotazovaný předek ze starodávné almary přinese pomačkané desky a z nich vytáhne stoh křestních listů a pohřebních oznámení.

Z nich se dá vyčíst všechno podstatné, co lze v tvorbě rodokmenu použít, nebo se jedná o informaci, která ke zjištění důležitých fakt poslouží později a jinde.

Když vyčerpá tvůrce všechno, co potřeboval od pamětníků, následuje studium historických dokumentů. Nejsnadnější možností, je studium dokumentů v matrikách obcí. Obce vedou matriky narozených, matriky zemřelých a matriky oddaných. Na matrikách musí badatel předložit křestní list a musí prokázat bližší příbuznost s osobou, na níž hledá informace. Abychom se k potřebným informacím dobrali, musíme ale přesně vědět, kde se dotyčná osoba narodila, kde zemřela, nebo kde měla sňatek. Nestačí vědět, že pradědeček celý život bydlel tam a tam. V matrice obce, kde bydlel ho nenajdeme, když zemřel třeba v okresní nemocnici. V tom případě musíme hledat v matrice místa nemocnice. Z praktického hlediska je dobré vědět, že zhruba do roku 1950 se lidé většinou rodili i umírali doma a že oddavky se většinou konaly v místě bydliště nevěsty. Služba obecních matrik je zpoplatněna 20,-Kč za jedno zjištění. Kvůli ochraně osobních údajů jsou obecní matriky povinny po dopsání posledního listu matriky, je předepsanou dobu skladovat v prostorách archivu matriky.

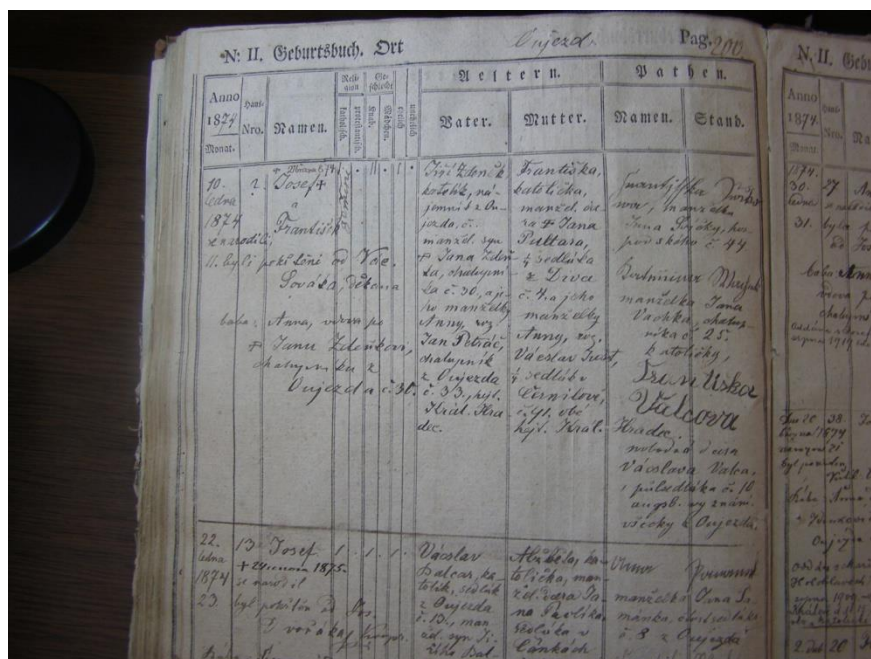

Když jsme vyčerpali všechny možnosti informací, které poskytují obecní matriky, nastává další, podstatně náročnější fáze bádání. Tou je bádání

v matrikách, uložených ve Státních oblastních archivech. Pro náš region se konkrétně jedná o SOA v Zámrsku, poblíž Vysokého Mýta.

Tam získávání informací předchází prokázání totožnosti a posléze prostudování badatelského řádu. Z důvodu značného časového odstupu už badatel nemusí prokazovat příbuzenský vztah – veškeré údaje jsou volně dostupné. Je také povoleno provádět fotodokumentaci jednotlivých stránek. Informace v matrikách jsou vedeny podle náboženství, které zkoumaný předek vyznával. U všech matrik je v závěrečné části uveden rejstřík osob, podle něhož lze předky hledat. Ale ouha, ne všechny informace se zakládají na 100% pravdě. Záleží hodně na tom, jak ten který duchovní, který matriky vedl vše spolehlivě zaznamenal nebo naopak a jak čitelně psal. Velkým problémem je starší záznamy vůbec přečíst. Zhruba od nástupu vlády Josefa II. na Habsburský trůn, byla používána staročeština, která je v něčem podobná ruštině, záznamy hlouběji do historie jsou psány kurentem, švabachem. Ve většině případů je třeba absolvovat odborný kurz, zabývající se studiem těchto dávných způsobů komunikace. Ke studiu velmi starých dat lze ještě využít informace v Zemských deskách.

Výše jsem popsal většinu zkušeností, které jsem i já podstoupil při dosavadní, ještě nedokončené tvorbě rodokmenu rodu Otčenášků. Fandové, kteří se rozhodli také pro stejnou činnost a jsou s prací u konce, nebo mají jen částečné výsledky, mi potvrdí, že se jedná o velice zajímavou, někdy až detektivní práci. S každým objevem, do té doby zcela neznámým zjištěním, se tvůrce do problému doslova hloub a hloub vnořuje. Je samozřejmě možné, nechat si rodokmen vypracovat profesionálními odborníky. Těm, kteří se ale rozhodnou, že si svoje schopnosti ověří sami, držím upřímně palce a přeju hodně úspěchů a radostných zážitků.

V Náchodě ... Duben 2011

Jiří Otčenášek, Náchod, alias Přepychy 17

Na úplný závěr:

Nyní k vazbě na Přepychy: Plně nezasvěcený čtenář pamětník si zajisté bude domýšlet, jaké příbuzenské vazby měli všichni ti Otčenáškové, kteří kdy v Přepychách žili. A byla to v jedné době pěkná řádka rodin s tímto příjmením: rodina Otčenáška Josefa, známého obchodníka na křižovatce, rodina Otčenáška Ladislava, zemědělce v posledním domě vpravo k Nové Vsi, rodina Otčenáška Františka, zemědělce v předposledním domě vpravo k Nové Vsi, rodina Otčenáška Aloise, krejčího pod truhlárnou rodu Uhlířů. Všechny čtenáře mohu

ujistit, že se ve všech případech jednalo o tzv. „náplavy“, jak tyto lidi nazývají Pražáci. Žádný z nich neměl v Přepychách rodný grunt! Ladislav a Josef byli bratři ze Záhornice, jejich bratrancem byl František z Nové Vsi a vzdálenějším bratrancem byl Alois. Všichni měli ale jedno společné a to fakt, že kolébkou jejich rodů, s adresami rodných gruntů byla právě Nová Ves. Vypráví se, že české rodiny, žijící v Kladsku se po prohrané sedmileté válce mezi vojsky Marie Terezie a vojsky Pruska nechtěly nechat poněmčít v prostoru, který se německým stal. Rozhodly se proto odejít a vrátit se do jiné části Čech. V tomto případě prý založili, resp. rozšířily řady obyvatel převážně právě Nové Vsi a Vyhnanic.